

2. NAPAŚĆ (61) vb pf

Oba a jasne.

inf napaść (7). ◇ *fut 2 sg* napadniesz (2). ◇ *3 sg* napadnie (15). ◇ *3 pl* napadną (6). ◇ *praet 1 sg m* -m napadł (1). ◇ *2 sg m* -ś napadł (1). ◇ *3 sg m* napadł (10). *f* napadła (1). *n* napadło (2). ◇ *3 pl m* *pers* napadli (5). *subst* napadły (1). ◇ *plusq 3 sg m* był napadł, napadł był (2). *n* było napadło (1). ◇ *1 pl m pers* napadliśmy byli (1). ◇ *con 2 sg m* byś napadł (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy napadli (1). ◇ *2 pl m pers* byście napadli (1). ◇ *3 pl m pers* by napadli (2). ◇ *part praes act* napadwszy (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Wystąpić zaczepnie przeciw komu, rzucić się na kogo, zaatakować; se proicere PolAni; adoriri Mącz, Calag, Calep; invadere Calag, Cn; ineidere Vulg, Cn; involare Mącz; aggredi Calag (28) : Angreifen. Nápásć/ et rzucić sie. Invadere, aggredi, adoriri. Calag 19b; Calep 27a.*

napaść kogo, co (3): Tho zwierzę gdy go łowiecz goni/ thedy łtroie łobie vrywa á łowczowi miecze/ potym gdy go drugi łowiecz napadnie, tedi łie na zadnie nogi naprzeciwko iemu podnołi vkazuiąc iż łtroiow nie ma *FalZioł* IV 7d; *RejWiz* 28v; Ale ciężłza to bywa/ gdy kogo nie bacźnie Nieprzyacił nápádnie/ y łtráci nie znáčnie. *KmitaSpit* A3.

napaść na kogo, na co (7): A łam Thymoteus nápádł był ná huffy Dofitheułowe *Leop 2.Mach* 12/24; *Mącz* 421b, 506a; *KochMon* 20; Coź ná fierotę iákobyłcie nienápádli/ a(no) iámę kopaćie ná przyiáciłá wálzgo? *BudBib Iob* 6/27; *ActReg* 13; *GrabPospR* N3.

W połączeniu szeregowym (1): miiąc iuz szpiegy omnie napadli na mię poimali wiazali y okowami zełaznemi oko wywali *ActReg* 13.

W porównaniu (1): A on bezpiecznie szuka przed inszymi wojny, Jako lew rad, kiedy na zwierz z głodu napadnie *KochMon* 20.

Zwroty: »gołym mieczem napaść« (1): Stricto gladio adoriri aliquem, Gołym mieczem nápásć ná kogo. *Mącz* 421b.

»z nienacka napaść« (1): Turczyn niezbyty y iádowity łásiad pod nas łię łzánícuie/ y z dowodnych árgumentów łię tego domyłlawamy/ że ná nas w rychle z nienacźká nápádną *GrabPospR* N3.

a. *O napaści słownej [kogo] (2) :* niech káźdy/ gdy go nápádnie Nowochrzczeniec/ ták mowi: Milcz Pogáninie y Zydźie y Turczynie *SkarKaz* 277b.

Zwrot: »napaść słowy« (1): Aggredi aliquem dictis, Nápásć kogo słowy. *Mącz* 147d.

b. *O pojawieniu się objawów chorobowych lub fizjologicznych; invadere Mącz, Cn; complecti, obrepere Mącz; correpere, incedere Cn [kogo, co (an)] (14) :* A gdykolwiek niewiałtę bole napadną/ za káźdym razem daway thego procho [!] pić *FalZioł* V 33; *RejRozpr* A3; Non intelligitur quando obreperat senectus, Nic łie nie baczy gdy łtárość kogo nápádnie. *Mącz* 188a; Obrepsit mihi somnus, Napadł mię łen/ Z nienacká mię obłzedł. *Mącz* 352b; Invasit fames Sycionios, Nápádł ye głód. *Mącz* 473a, 290c, 304a, 395a, 473a; Niekthorzy łobie kicháczkę czynią łypąc w nos proch pieprzowy/ [...] á gdy ie kichánie nápádnie/ zátulá nozdrze y vłtá *SienLek* 72; day tho chorému wypić/ spół godziny przed tym niź go goráczká nápádnie. *SienLek* 141v, 141, 141v, 167.

W charakterystycznych połączeniach: napadnie ból, boleść, choroba, głód, gorączka, kichanie, nogieć (2), sen, starość, szczkanie, śpik.

2. Napotkać, natrafić, natknąć się; incidere *Mącz, Pol Ant, Vulg [na kogo, na co] (18)* : Potym thám nagle nápadli ná łmoki ná węże y ná wielkość lwow/ s ktoremi wielkiey pracey użyli/ pothym wždy od ich nawálnoći wřzli. *HistAl* K7v; A gdy nápadli ná mieyńce gdzie się dwie morzá łchodzą/ otrącił się okręt *BibRadz Act* 27/41; Y idąc znią przez iedno miáńteczko/ nápadli ná porzucone dzieciátko/ y nád nim zmiłowawłzy się Porphirya/ weźmie ie y chowála iáko włafne. *SkarŻyw* 100; Ledwo bys dziś w tyśiącu nápadł ná iednego/ Co by Cnotę zá myto kładł wczynku łwego. *RybGęśli* C3v; *WujNT Act* 27/29.

W przeciwstawieniu: »szukać ... napaść« (1): gdy dobrych mężów Bożych łzukaia/ nápadli ná zwodniki dyabelńkie. *CzechEp* 38.

Zwrot: »napaść na drogę« = *szybko przebywać drogę* (1): *Viam corripere*, Ochotnie łobie w dródze pochádzác/ nápaść ná drógę. *Mącz* 346b.

W przen (2) : Wy co teraz zówiecie łczérem/ dobrem/ prońtem/ Może to być názwano nikkzemnoći mońtem: Ná który wy nápadłzy/ iuż po nim chodźicie *ZawJeft* 35.

Zwrot: »napaść na prawą drogę« = *znaleźć włafciwy sposób* (1): Gdys napadł naprawą drogę Tak że icz i iac pomogę. Bo yuz theraz Łacwiei pomoc Gdys się poddał pod Panńką moc. *RejKup* n8v.

a. Odnośnie rzeczy niematerialnych (3) : *Incideramus enim in difficilem nodum*, Nápadłifmy byli ná trudną á zápliecioną rzecz. *Mącz* 249a; [*białogłowy wywiadują się cudzej miłostki*] á gdy ná czo takowego nápadną/ á dowiedzą się czego trońkę/ to będą łzyrzyć onę rzecz *GórnDworz* X; [*niektorzy*] chcąc być iednych z nim [*wielkim panem*] obyczáiw/ połpolicie záwdy nápadną ná tho/ co w onym pánie/ telko łámo/ ludzie gánią. *GórnDworz* E6v.

b. O tekście pisanym [na kogo (metonimicznie) (1), na co (5)] (6) : *KromRozm II* a3v; kyedy nápadnyelz ná Lutherá/ Melánchtoná/ [...] ktory twirdzi/ iż ci/ ktorzy łye yego náuki dzyerzą/ łą w końcyel/ álbo końcyoł boży/ [...] myey to zá pewną/ iż ono nye yeńt końcyoł boży *KromRozm III* E2; *SienLek* 14v; Powiedział mu: Iżem nápadł ná mieyńce v Páwła s. gdzie powieda/ iż dziwne łą łądy twoie moy miły Pánie *RejZwierc* 174v, 174v; łkoro naprzod otworzył Księgi Pińmá zakonnego/ záraz nápadł ná Proroctwo Izáiańzowe *CzechEp* 210.

3. Dosięgnąć, złapać; apprehendere *Wulg [w tymi kogo (7), co (an) (1)] (9)* : Tedy wnetże Duch nieczyłty Longobárdy nápadł/ y tak ie długo trapił/ ałz się włyńcy o tym/ co przed końciołem byli dowiedzieli *SkarŻyw* 213, 333; [*duch niemy*] gdzieżkolwiek go [*syna mego*] nápadnie [*qui ubicumque cum apprehenderit*] tłucze (*marg*) rozdziera. G. (–) go *WujNT Mar* 9/17; Rołpuńczcał łwe po leńsie/ áby ptaki kráđli Gdzieby ie kolwiek iedno kryiomo nápadli. *KmitaSpit* B2v.

W przen [w tymi kogo (4)] (5) : [*Łoktek*] z Węgier do Rzymá chodził w prońtym odzieniu/ łnadż go było nabożeńńtwo [= *pobożność*] nápadło *BielKron* 368v; *SkarŻyw* 335; Y łtrwożył się Zácharyáńz/ wyźrzawłzy go/ y łtrách nań nápadł. *LatHar* 686; *GosłCast* 32.

Fraza: »napadło gorze« (1): A gdy iuż [*szczuka*] rzekę wzgardziła/ A w morze się pokusiła: Nie nádáło się iey morze/ Wnet ią tám nápadło gorze. Delfin [...] Nátychmiałt się zá nią rzućil. *BierEz* R4v.

4. *Podpaść, ulec [komu] (2)* : V śmierci w teyże cenie młody/ co y łtary/ Nápádniteli iéy ná raz/ nieda doróść miáry. *KochFr* 38; [Lecz ten łzczęłliwy/ miedzy/ y ludźmi y bogi Ktory nienapadł śmierci w vpominek łrogi *KmitaTreny* A2v].

W przeciwstawieniu: »umknać ... napaść« (1): Nie łtoy nigdy z onym w łporze/ Czyiá siła wiécey może: Acz się niektóry raz vmkniesz/ Ieden mu raz wždy nápádniesz. *BierEz* N3.

5. *O Duchu Świętym: zstąpić, spaść [na kogo] (2)* : *BudBib Iudie* 15/14; Bo ielzche ni ná iednego znich nie był nápádl [supervenerat] [*Duch święty*]/ lecz tylko nurzáni byli wimię páná Iefuia. *BudNT Act* 8/16.

6. *Wymyślić, odkryć, wpaść [na co] (2)* : Niemádry ná to nigdy nienápádnie/ Tępy do śmierci tego nie zgádnie. *KochPs* 140.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Mądrzy ludzie y legiłátorowie zkąd ná to nápádl, ze wolności wymyślili. *SarnStat* 64.

Synonimy: 2. natrafić; 3. dosiąc.

Formacje współrdzenne cf 2. PAŚĆ.

Cf NAPADŁY, NAPADNIENIE